

POSUDEK NA DIPLOMOVOU PRÁCI

ZPĚVNÍ HLAS A PĚVECKÝ SBOR

Autor: Alexandra Kubáková
Studijní obor: Pedagog volného času
Vedoucí práce: Mgr. Ludmila Peřinová, Ph.D.

Alexandra Kubáková si za téma své magisterské diplomové práce vybrala problematiku amatérského sborového zpěvu. Pedagogické aspekty neprofesionálních hudebních činností – např. zpěvu (zejm. sborového), hry na hudební nástroje, práce v nejrozličnějších hudebních formacích včetně hudebně dramatických apod. - neoddělitelně patří do široké a různorodé oblasti volnočasových aktivit. Alexandra Kubáková si za hlavní cíl své diplomové práce vytýčila prakticky i teoreticky proniknout do hlasové problematiky a sbormistrovské práce s amatérským pěveckým tělesem, tedy do jedné z nejčastějších a nejtypičtějších zájmových hudebních činností. Vytýčený cíl byl jistě z velké části naplněn, nikoli však bez dílčích problémů, a proto i výhrad z mé strany jako vedoucího předložené práce.

Alexandra Kubáková je bezesporu kreativní osobnost, kterou znám nejenom jako dlouholetou členku pěveckých sborů, ale i jako zpěvačku – sólistku, interpretku svých vlastních písní komponovaných na vlastní české a anglické texty, zručnou kytaristku (byť autodidakta) a nyní i schopnou sbormistryni. Tyto aktivity vedle vysokoškolského studia doplňuje i celá řada dalších zájmů. Patrně i z tohoto důvodu vznikala předložená práce poněkud dlouho – první konzultace proběhla již na přelomu let 2004/2005, poslední konzultace pak v červnu 2006. Od té doby, tedy po celý rok, mne Alexandra Kubáková nevyhledala za účelem konzultovat koncepci a obsah dalších kapitol atd., neměla jsem proto ani možnost přehlédnout spis v celku a vyjádřit se k nejrozličnějším problematickým místům v textu včetně užívání odborné terminologie etc. a přimět tak autorku k dílčím změnám, stylistickým retuším apod. „Poděkování“ za „metodické vedení práce“ by se mělo správně týkat pouze 1., 2. a částečně 4. kapitoly, avšak nikoli kapitoly třetí „Úkoly sbormistra“, jejíž text nebyl konzultován téměř vůbec (pouze koncepčně byla tato kapitola spolu s vedoucí práce rámcově načrtnuta). Úvod a Závěr nebyl rovněž vedoucí práce předložen.

V „Úvodu“ (str. 7 – 9) autorka jednak nastiňuje obsahový rozvrh jednotlivých kapitol, jednak popisuje svoji cestu k hudbě – od hry na kytaru, přes studium sólového zpěvu na ZUŠ a členství v pěveckých sborech až po vlastní komponování písní a sbormistrovskou činnost. Zmiňuje též důležitost prakticko - teoretického zázemí, kterého se jí dostalo na Teologické fakultě v hodinách klavíru Mgr. Jiřího Kováče, v „hudební dílně“ Mgr. Pavla Malhockého a v mých seminářích „hlasové výchovy a práce s pěveckým sborem“ a „úvodu do hudební psychologie a muzikoterapie“. (Zde upozorňuji na chybu v názvu svého semináře, který autorka uvádí nesprávně pouze jako „muzikoterapie“ – str. 8).

Konečný název „Zpěvní hlas a pěvecký sbor“ nebyl se mnou jako vedoucí konzultován rovněž. Původní přibližný návrh názvu - „Sborový zpěv jako volnočasová aktivita“ v souladu s koncepcí zahrnující též oddíl z pedagogiky volného času, by výstižněji charakterizoval sborovou problematiku v kontextu studijního oboru Alexandry Kubákové.

Jakákoli zmínka zasahující do oblasti pedagogiky volného času v předloženém spisu, bohužel, chybí. Autorka (dle svých slov) požádala vyučující katedry pedagogiky kompetentní v tomto oboru o konzultaci, avšak její žádosti nebylo vyhověno. I přesto se domnívám, že po pěti letech magisterského studia by Alexandra Kubáková měla být schopna sama vsadit zvolené téma do kontextu svého studijního a budoucího profesního zaměření.

Autorka tedy v první kapitole (s.10 – 24) přímo vpadá do fyziologické problematiky fonace spolu s nastíněním simultánních fyziologických procesů respiračního ústrojí a artikulačního systému: „*Cílem této práce je prezentovat jakýsi návod na to, jak začít utvářet pěvecký sbor a jak s ním pracovat. Vzhledem k tomu, že hlavním „hudebním nástrojem“ je lidský hlas, je nezbytné mít základní znalosti o anatomii a fyziologii hlasového...ústrojí...*“. Kapitola má název „**Anatomie a fyziologie hlasu**“. Pojem „anatomie“ nalezneme v textu nejen této kapitoly mnohokrát. Bylo by vhodné ujasnit si přesně pojmy „anatomie“ a „fyziologie“. Předložený text se samozřejmě zabývá pouze nutným rámcovým popisem fyziologie ústrojí podílejících se na fonaci. Autorka vysvětluje též různé typy pěveckého dýchání, zmiňuje i důležitý vliv hormonů na hlas (mutace, premenstruační syndrom) a základní pravidla hlasové hygieny. Na str. 11 se autorka nevyhnula hrubé faktické chybě: „*Žebra jsou napojena jak na páteř tak na hrudní kost kromě posledních 5 párů žeber*“. (Jde samozřejmě o poslední 2 páry). Fyziologie tzv. spodního dýchání není zcela přesvědčivě vysvětlena. Na str. 13 a 14 si autorka protiřečí: „*člověku, který dýchá hluboce /míněno „spodně, bráničně/, se zvětší hrudník a zároveň vypoulí břicho. (str. 13). Naproti tomu u „kostálního“ dýchání (typu spodního dýchání) autorka píše „ale břicho se nevypoulí“ (str. 14). Nedostatečně je též vysvětlena funkce hlasových svalů – zevního napínače a vnitřního stahovače; navíc chybí jejich umístění. Za základní nepřehlédnutelný nedostatek této kapitoly, která se jeví v kontextu celé práce jako nejproblematictější, považuji naprostou absenci obrazové dokumentace, která byla vedoucí práce několikrát doporučena. Text by tak byl konkretizován. Autorka by se užitím tohoto principu názornosti vyhnula nepřesným a mnohdy zavádějícím popisům fyziologických funkcí fonačního aparátu a respiračního ústrojí. V textu se setkáváme též s odbornými pojmy hlasové pedagogiky pro neodborníky však nesrozumitelnými „apostace; maska; choany; appoggio della voce“ aj. bez jakéhokoli předchozího osvětlení. Některé „medicínské“ pojmy nejsou správně napsány (např. „*larynghopatie*“ – s. 21). V klasifikaci konsonant na str. 16 chybí začlenění hlásek h, j, ř.*

Druhá kapitola „**Zpěvní hlas a pěvecký sbor**“ (s. 25 – 35) se jeví jako zdařilejší. Autorka pojednává o tzv. diagnostice hlasu a typologii pěveckých sborů. Zařazuje i pojednání o trémě, které by však, podle mého názoru, lépe tematicky odpovídalo spíše obsahu kapitoly třetí. V subkapitole „*Diagnostika hlasu*“ se však autorka dopustila opět omylu: „*Mezi... rejstříky jsou u každého hlasu před vyškolením jakési můstky*“(str. 25). Tzv. můstek (ponticello) se vytváří až po vyškolení, kdy mizí hlasová divergence, protože amfoterní (přechodové) tóny mezi rejstříky jsou „přemostěny“. Na téže straně se vyskytuje též nesprávně napsaný termín „*voixmiste*“ (správně „*voix mixte*“). Dále se jeví jako problematické protiřečící si věty na str. 29: „*Nejprve je nutné uklidnit dech...Dech nelze ovlivnit, protože je to jev pasivní...*“ (V poznámce na str. 32 jde o drobnou chybu. Zmíněná renesanční polyfonní skladba není 39 hlasá, nýbrž jde o devateronásobný šestatřicetihlasý kánon Jeana Ockeghema „*Deo gratias*“). Poněkud zvláště působí též souvětí týkající se subjektivních potíží zpěváka „*Jsou to například indispozice, o kterých zpěvák vůbec nemusí vědět, jako jsou smutek, různá trápení*“. (str. 27). Na str. 33 a 34 jsou patrně omylem dvakrát uvedeny stejné hlasové obory v dívčích sborech.

Nejrozsáhlejší třetí kapitola „**Úkoly sbormistra**“ (str. 36 – 66) se věnuje především metodickým aspektům práce s pěveckým sborem, kritériím nediletantského hlasového projevu, nejčastějším chybám, výběru repertoáru, otázce dechových a hlasových cvičení i

problematické veřejného vystoupení. (Autorka by si měla ujednotit psanou formu slova „resonance“ x „rezonance“ – viz str. 5, str. 41). Kapitola je vhodně doplněna i o oddíly „Sbormistr – pedagog“ (str. 36 – 37), „Sbormistr – manažer“ (str. 37 – 38). Druhým a charakteristice pěvecké rezonance jako základnímu činiteli barevné homogenity sboru a zároveň jednomu z nejobtížnějších pěvecko-technických prvků není věnována patřičná pozornost (str. 62). V subkapitole „Nácvik repertoáru“ autorka píše pouze o zpěvu unizono a harmonickém vícehlasu. Postrádám zde zmínku též o nácviku polyfonní vícehlasé skladby.

Poslední čtvrtá kapitola „**Sbor LDS**“ (str. 67 – 78) čerpá z vlastní sbormistrovské činnosti Alexandry Kubákové. Autorka představuje „své“ pěvecké těleso, které řídí, vypovídá o své domácí přípravě na zkoušky, pojednává o hlasových cvičeních, které se „Sborem LDS“ praktikuje, popisuje svůj metodický postup při nácviku repertoáru a na třech vybraných skladbách (jejichž notový zápis je obsažen v příloze) ho konkretizuje. /Pozn.: Ohledně „anglické“ nikoli „latinské“ (str. 75) výslovnosti latiny: Je třeba si uvědomit, že angličtina a románské jazyky mají jinou zpěvní koncertní normu latiny než např. němčina, čeština a jiné jazyky/.

I přes uvedené výhrady a nedostatky má práce Alexandry Kubákové přehlednou, systematickou a komplexní koncepci. Autorka se rámcově drží rozvrhu kapitol tak, jak bylo během konzultací doporučeno a zachovává i patřičné proporce jednotlivých oddílů. Spis je zpracován tak, že může být dobrým vodítkem např. pro začínajícího sbormistra amatérských pěveckých těles. Text je většinou čtivý, i když se autorka někdy nevyhnula překlepům a neobratným stylistickým formulacím, např.: „*Pro hlasivky jsou nejdůležitější dvě chrupavky: ...štítná ...a prstencová...*“ (str. 16); „*Nyní se zaměřím na některé anatomické obecnosti.*“ (str. 21); „*Sbormistr v roli dirigenta se musí vyvarovat jakýchkoli činností, které nesouvisí s touto činností.*“ (str. 66). Textu chybí závěrečná kontrola a korektura. Protože vedoucí diplomové práce neměla možnost s autorkou během posledního roku konzultovat a text přehlédnout, najdeme, bohužel, i takové laické formulace, které by se v magisterské práci v žádném případě neměly objevit: „*Velice špatným dechovým návykem je dýchání mezi rameny a klíčními kostmi*“ (str. 47); „*...nebo se hrají akordové modulace.*“ (str. 55); „*Na vysokých tónech se škrtil a tím se mu stahoval krk.*“ (str. 69); „*Při těch /vysokých tónech/ by se zpěváci totiž škrtili*“ (str. 77); „*...povzbudit ty, kteří začínají od píky.*“ (str. 80) aj.

Z poznámkového aparátu přesně nevyplývá, zda se jedná o přímé citace či o parafráze. Seznam odborné literatury by měl být doplněn o pramenný materiál: nototisky (příp. notopisy) a četná interview s vedoucí práce, která si Alexandra Kubáková nahrávala na diktafon a z nichž v podstatné části předloženého spisu těžila (mnohde i více než z literatury; např. v kap. „Dechové ústrojí“, „Diagnostika hlasu“, „Rozdělení sborů“, „Základní kritéria pro nediletantské vedení sboru“ aj.). Dále oproti původní dohodě postrádám přiložené CD s ukázkami sborových dechových a hlasových cvičení a repertoáru provozovaných ve Sboru LDS pod vedením Alexandry Kubákové. Audioukázky v příloze jsou dnes běžnou součástí diplomových prací s hudební tematikou. Přiložené CD by tak konkretizovalo mnohé popisy, které v případě hudebního - tedy auditivního umění nelze téměř nikdy přesně verbalizovat.

Svým rozsahem (80 stran) spis odpovídá požadavkům magisterské diplomové práce. Z textu je patrné, že autorka je problematikou řízení pěveckého sboru zaujata a že v této oblasti již urazila i ve vlastní praxi kus cesty. V „**Závěru**“ mj. píše: „*Práce s vedením sboru přináší nejen radost z hudby, ale také radost z práce s lidmi, vidí-li člověk, že pod jeho vedením se rozvíjejí jednotlivé osobnosti a tím i sbor jako celek, a to jak umělecky, tak i lidsky*“ (str. 80).

Diplomovou práci Alexandry Kubákové „**Zpěvní hlas a pěvecký sbor**“ doporučuji k obhajobě.

V Táboře 30. května 2007

Mgr. Ludmila Peřinová, Ph.D.

